

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

Motto: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

VIII. ÅRG.

STOCKHOLM, 1 APRIL 1919

N:r 7.

SIGNE BERGMAN - På 50-årsdagen den 10 april 1919.

Om man i så få ord som möjligt skulle ge en karakteristik av Signe Bergman, så skulle det bäst kunna göras genom ett citat ur Ibsens Brand: "Det som du er, vær fuldt og helt og ikke stykkevis og delt."

Första gången jag hörde Signe Bergmans namn, som blivit så oupplösligt förenat med de svenska kvinnornas rösträttshistoria att de kunna sägas vara synonyma, var vid L. K. P. R:s centralstyrelsemöte i Norrköping 1908, då Ann Margret Holmgren nämnde henne som en ny, lovande kraft i rörelsen. Men av vilken betydelse den skulle bli anade nog ingen av de närvarande, inte ens den som "upptäckt" henne, L. K. P. R:s dåvarande ordförande, fröken Anna Whitlock.

Varför Signe Bergman, med sin frissinnade och politiska läggning ej från första stund av rösträttsrörelsens organisation kom att taga verksam del i densamma, berodde nog, som det så ofta händer här i livet, på en ren tillfällighet. Men när hon under sin mångåriga vistelse i England på 90-talet kunnat undgå de engelska kvinnornas rösträttsrörelse, så var det ej underligt att rörelsen här hemma undgick henne så pass länge under dess stillsamma och försynta former — något av "ursäktat jag finns till".

Hon berättar i Iduns kongressnummer 1911 varför hon blev rösträttskvinna, och det är så pass betecknande, att det bör återges, då man vill försöka ge en bild av Signe Bergman:

"Det var i maj 1905. Borgmästare Lindhagen hade motionerat om utredning i kvinnornas rösträttsfråga, och jag kom att läsa i tidningen om debatten i Andra kammaren. Där var det ett yttrande av en motståndare, som liksom med eldskrift präntade sig in i min själ, och som inte lämnade mig någon ro, förrän åtminstone jag gjort vad på mig ankomme, för att tillbakavisa hans yttrande. Jag kan ännu liksom en ton från en svunnen tid höra orden: "Kvinnorna själva vilja ej ha rösträtt, det är inte mer än fyratusen kvinnor anslutna till den kvinnliga rösträttsföreningen." Fyratusen kvinnor! Var det detta, som var avgörande? Ja, då skall det i morgon bli fyratusen och en! Kvinnorna vilja ej ha rösträtt! Hade jag inte alltid velat det, åtminstone ända sedan frågan började på allvar diskuteras, hade jag inte med intresse följt meddelandena i pressen, hade jag inte varit på ett och annat rösträttsmöte? Men gå in i

föreningen, aktivt deltaga i rösträttsarbetet, vartill skulle det tjäna? Det fanns ju så många andra och bättre krafter, vad kunde jag göra? En medlem mer eller mindre, vad betydde det? Ja, så lät det verkligen, ända till dess debatten i Andra kammaren öppnade mina ögon. Med ett slag stod det klart för mig den ömkliga roll vi spelade, vi kvinnor, som inte ens kunde gå in i rösträttsföreningen, då det fanns män nog storsinnade, nog ädelmodiga att taga på sig vår sak, och att kämpa för den i riksdagen så som om den varit deras egen. Det minsta vi kunde göra var väl att åtminstone ställa oss solidariska med dessa män och med de kvinnor, som redan upptagit arbetet för oss. Tankar och känslor strömmade in över mig, och i det ögonblicket blev jag rösträttskvinna."

Av alla de många motståndare vi äro skyldiga tacksamhet är det ingen vi ha så stor skuld till, som till den man, vilken gav rösträtten Signe Bergman.

Varenda man och kvinna i Sveriges land, som vet att en kvinnlig rösträttsrörelse överhuvud finns till, vet också vad hon varit för densamma. Huru hon — först som sekreterare i V. U.,

sedan som vice ordförande i L. K. P. R. och snart därpå som dess ordförande — höll alla de många trådarna i sin skickliga hand, huru hon fann medel att påverka opinionen, huru intet i in- och utlandet som talade till förmån för rösträtten och kvinnosaken i allmänhet undgick hennes vaksamhet.

Att här nämna alla de olika grenarna av hennes rösträttsarbete tillåter ej utrymmet — det må överlämnas åt den som en gång kommer att skriva den svenska rösträttsrörelsens historia — men ett par av dem kunna ej förbigås i detta sammanhang, de två stora rösträttspetitionerna, utredningen, organiserandet av den stora internationella rösträttskongressen i Stockholm 1911 och — sist men icke minst — L. K. P. R:s egen tidning *Rösträtt för Kvinnor*. Signe Bergman äger icke endast den stora politiska överblicken, hon äger också det med denna sällan förenade noggranna inblicken i detaljerna — intet är henne för stort som mål och intet medel så litet att det får försummas, om det överhuvud skall användas. När den s. k. utredningen äntligen var beslutad av riksdagen 1906, blev det hon som ur sitt rika material försåg hrr Reuterskiöld och Widell med upp-

lysningar om rösträttsfrågans läge i in- och utlandet och om allt som kunde anses höra till saken. Det var sannoligen ej hennes fel, att utredningen ej blev vad kvinnorna hoppats.

Sin ställning till rösträttsfrågans politiska neutralitet klargjorde hon i ett minnesrikt anförande vid centralstyrelsemötet i Jönköping 1910: "För oss finns det ingen större och viktigare fråga än vår egen rösträttsfråga", och denna uppfattning bekräftar hon ytterligare vid ett annat tillfälle: "den som inte är beredd att gå emot sitt eget parti, om så fordras, för kvinnorösträttsfrågans skull, den bör aldrig ta upp arbetet för denna fråga." Det är helhetskravet i hennes natur, som även här tar sig uttryck, och hon tar fram de skäl man brukar använda för att få kvinnorna att rösta för att främja än det, än det intresset, efter alla andra principer utom efter den att rösträttsfrågan bör gagnas. Men en sann rösträttskvinna bör ju vara övertygad om att den viktigaste av alla frågor, som vänta på sin lösning, är hennes — "Förr än rösträttsfrågan blir löst", tillägger hon, "kunna vi icke tänka på att bygga nya tempel, ty den är grunden. Och för att grunden skall bli färdig, måste kvinnorna med. Sedan börjar det stora byggvarsarbetet."

Signe Bergman yttrade en gång, att "rösträttsarbetet inte endast tar krafter, det ger även krafter". Men detta var det slags överord, som man faller i hänryckningens ögonblick. Man ger inte sig själv så helt och hållet åt en sak utan straff. Skaldens ord: "Det mål du jagar slutar att bli en skenande häst för din vagn", besannade sig även i hennes fall.

För mitt minne stå outplånligt inristade två bilder av Signe Bergman. Den första är från centralstyrelsemötet i Stockholm 1912, då hon vid mötets öppnande höll hälsningstalet. Hennes ansikte lyste av glädje och en förrädisk skälvnig på rösten vittnade om att hon hade ett budskap om hopp att bringa oss. Hon gav intryck av en som efter den långa ökenvandringen ser en skynt av det förlovade landet.

Glädjekällan visade sig vara den kungl. rösträttspropositionen. Vi veta alla dess öde, hur Första kammarens motstånd snarare ökats än minskats i styrka, hur nederlag följt på nederlag.

Den andra bilden är från 1917, från Första kammarens riksdagsläktare, då frågan åter varit före och förkastats.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad med undantag av juli och augusti månader.

Redaktör: VERA V. KRÄMER.

Redaktionskommitté:

ANN MARGRET HOLMGREN,

EBBA PALMSTIERNÄ,

ESTER BRISMAN,

SIGNE JACOBSON.

Redaktion och Exp.: 24 Brunkebergstorg I

Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/3-1/4.

Expeditionen öppen vardagar kl. 1-4.

Rikstel. 8600. Allm. tel. 147 29.

Telegramadress: Röstträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten:

Pris för 1919 Kr. 2.50.

Lösnummer 15 öre.

För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av kr. 3:25 i postanvisning till tidningens exped.

Annonspris: 10 öre per mm. å sista sidan, 15 öre å de övriga. Vid längre tids annonsering rabatt.

RÖSTRÄTTSBYRÅN

24 Brunkebergstorg, Stockholm

Allm. tel. 147 29. Rikstel. 86 00.

Öppen vardagar kl. 1-4.30 e. m.

samt fredagar kl. 6-8 e. m.

L. K. P. R:s sekreterare träffas personligen kl. 1-3 e. m.

Det var en annan Signe Bergman jag nu såg för mina ögon, med ett ansikte stelnat i sorg och hopplöshet. Det är något, som dör inom henne, var min beklämda känsla. Vi kände nog alla bittert den orätt och smälek som förstakammarhögern tillfogade Sveriges kvinnor, men ingen av oss kunde känna det som hon, därför att ingen arbetat så intensivt som hon, offrat så mycket som hon av tid, krafter, nöjen och förströelser samt alla andra inbrott för den allt uppslukande röst-rättssaken.

Icke långt därefter kom hennes av-sägelse som ordförande i L. K. P. R. Den väckte djup förstämning över hela landet. Alla hade vi fått så starkt in i medvetandet att i Signe Bergman se den som skulle föra röstträttsskeppet i hamn, hon som så länge skött dess roder och var den som borde fått hissa segerfanan i topp. Och vilken saknad var det icke för alla de hundratals röstträttsskvinnor, som antingen genom brev eller personligen i hennes vackra hem sökt råd och tröst i motgången. Hon står dock fortfarande kvar i den Internationella Alliansens styrelse som en av dess mest värderade medlemmar och som ständig ledamot i L. K. P. R:s centralstyrelse.

En av dem, som under många år stod henne nära i arbetet, skrev en gång: "Nog tycker jag ibland att Signe har orimliga anspråk på ens tid och krafter i arbetet, men när jag så tänker på vad hon själv offrar, hur hon som är konstnärligt intresserad aldrig hinner besöka en utställning, hur hon som är ovanligt litterärt bildad, ej hinner se i annan litteratur än riksdagsprotokoll och tidningar från alla världens hörn, då skäms jag över mitt knot och har endast kärlek och beundran för henne."

Då vi röstträttsskvinnor bringa Signe Bergman vår hälsning på 50-årsdagen, är det med tack för allt du givit vår gemensamma sak och med kärlek och beundran för din personlighet.

Frigga Carlberg.

Ny landvinning.

I Köinge har den 15 mars bildats en ny röstträttssförening, till vilken ett 20-tal medlemmar antecknade sig på det konstituerande mötet. Den nya föreningen beslutade omedelbart anordna ett upplysningsföredrag med fru Susy Silverbrand-Eriksson som talarinna.

Proposition om allmän, lika och direkt röstträtt för män och kvinnor framlagd.

Den 22 mars framlades i riksdagen regeringens förslag till de grundlagsändringar, som betingats av den i höstas ingångna överenskommelsen i författningsfrågan.

Enligt detta förslag erhålla kvinnor

full politisk likställighet med män: valbarhet till Första kammaren vid 35 års ålder, röstträtt och valbarhet till andra kammaren vid 23 år.

Vi återkomma i nästa nummer med en utförlig redogörelse för förslaget.

De skyddslösa.

Samhället förklarar sig maktlöst.

Mycken uppmärksamhet har väckts av en notis i pressen, i vilken detektivechefen i Stockholm varnar allmänheten för en nyligen från fängelset utsläppt sedlighetsförbrytare, som söker sina offer bland minderåriga flickor. Det är tydligen en bankruttförklaring och en av allvarligaste art, när myndigheterna själva erkänna: Här måste vi varna för en man, som efter all sannolikhet kommer att upprepa sitt brott, och vi kunna ingenting göra för att hindra det eller för att han går omkring i sin okändhets förklädnad — och således fullt så farlig som förut.

Då varningen icke åtföljes av ett signalement — och då mannen ju inte gärna kan åläggas att bära en namnbricka, är den således till ingen nytta.

Dock måhända till någon, om också endast indirekt: allmänhetens uppmärksamhet har blivit väckt för det osäkerhetstillstånd det här är fråga om, och det är alltid något.

Inkompetensförklaringen av det lagliga skyddet och denna platoniska varningssignal äro emellertid desto mer hemska och oroväckande, som de för barnen, de varelsor, som mest av alla behöva hägn, och som vi alla, närmast som föräldrar, men också som vuxna samhällsmedlemmar, äro skyldiga att värna. Att saken också blivit allvarligt beaktad framgår av yttranden från olika sakkunnigt håll, som framkommit i pressen. Med rätta framhålls det hårda för en man, som nu uttjänat sitt straff, att sedan gå omkring och vara utpekad — i den mån han nu kan anses vara det — och än hårdare är ju för andra, om i den väckta misstron man tar fel på person. Men ett oerhört missförhållande ligger i, att en straffad, som ännu måste anses farlig, lössläppes, erkännes även från detta håll.

Är mannen abnorm, borde han, kan det synas, oskadliggöras genom internering. Men lagen härvid är sådan, förklarar en specialist på sinnessjukvård, att det härför icke är nog, att en om än så farlig förbrytare är i ett visst avseende abnorm; man liksom kräver en kvalificerad abnormitet för att han skall förklaras otillräknelig. Från lagkunnigt håll påpekas också, att man länge ansett en ändring i hithörande lagrum för ett önskemål, och resultatet av en diskussion på kriminalistmötet i Stockholm 1915 blev också att föreningen avlät en skrivelse till regeringen, vari begärdes rättsregler, som ge ett bättre skydd i detta fall. Denna skrivelse upptogs vid 1917 års riksdag i en motion i Första kammaren av hrr Petré och v. Koch, vilka påpekade behovet av en snar reform. Riksdagen beslutade i enlighet med deras förslag att hos K. M:t hemställa om övervägande av hurvida icke utan avbidande av den förestående allmänna svenska strafflagsreformen åtgärder borde vidtagas för införande i svensk lagstiftning av

rättsregler, varigenom ett starkt skydd beredes samhället mot farliga återfallsförbrytare. På denna punkt lär saken fortfarande stå.

Allmänheten, de oroliga föräldrarna ha således att lita till sig själva, när det gäller den fara, som från en dylik individs sida hotar deras barn. Vore det ett vilt djur, som sluppit löst, kunde de vara lugnare. En styrka av handfasta män skulle uppådas att infånga det. Nu är saken sammanfattad, mänskliga rättigheter måste spela in även här, och det som gör den ännu mera invecklad är, att är mannen i fråga abnorm, är det lättare att få honom internerad, men är han en tillfällighetsförbrytare, bör han anses ha rätt att gå fri efter utståndet straff, och vilketdera han är, lär väl knappast någon kunna avgöra — annat än möjligen efter en rad brott.

Allt vad som kan göras är således att ge barn de allvarligaste förmaningar att inte låta främmande tala vid sig, och att framför allt inte låta locka sig att följa med dem. Barn böra inte hysa förtroende för vilt främmande, det är detta föräldrar få finna sig i att lära dem, ehuru det ligger ett stort misskrediterande av oss vuxna däri. Men den vuxna mänskligheten är nu sådan, att den inte förtjänar ett barns tillit. Till bostadsnödens och inneboendesystemets mörka sidor höra även många illdåd mot minderåriga och halv vuxna, illdåd, som aldrig bli straffade, men om vilka de fattiga kunna berätta. Här som så ofta annars stöta vi på den sidan av en sak, däri yttre bestämmelser tjäna till intet, om inte andan och människors sinne bli ett annat. Ännu är i många manliga hjärnor kvinnan ingenting annat än ett rov, ett byte, och i de flesta mäns och i många kvinnors tankegång råder ännu ett oförklarligt överseende, en ofattlig liknöjdhet inför dessa vilddjurstendensers fortlevande. Att uppfostra män till aktning för kvinnor, aktning såsom för jämlikar, och till vördnad för varje barn, såsom ett väsen som vi alla ha plikter emot, se där ett av kvinnornas första och största vär.

Hilda Sachs.

Dröjsmål med giftermålsbalken.

Under innevarande riksdag finns det, enligt vad man nu kan konstatera, ingen möjlighet att taga upp den viktiga behandlingen av förslaget till ny giftermålsbalk. Lagrådet, som haft att granska det föreliggande förslaget, har gång efter annan måst avbryta dessa granskningsarbeten för att taga itu med andra viktiga lagfrågor, som varit av mera brådskande natur. Ej förrän efter propositionstidens utgång torde lagrådet bli satt i tillfälle att på allvar upptaga arbeten med giftermålsbalken, varför den k. propositionen sålunda får anstå till nästa års riksdag.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co

Kungl. Hofleverantör

Rikst. 429 Fredsgatan 3, Stockholm. A. T. 50 48

Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i

Siden- & Ylle-Klädningsstyger

Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

Ella Billing 50 år.

Åter är det en av röstträttssrörelsens mest verksamma förkämpar, som uppnått halvseket, en av dessa kvinnor som gjort till sin livsuppgift att arbeta för sina medsystrar och som i ord och handling verkat så mycket för kvinnornas sak.

Jag tror, att jag kommer sanningen ganska nära, då jag säger att Ella Billing allt sedan hon började tänka, arbetat för kvinnosaken, till en början på egen utbildning och sedan mer och mer för andra, alltjämt med samma okuvliga energi och målmedvetna ihärdighet. Den insats hon gjort som lärarinna kan jag ej bedöma, men med hennes begåvning och stora entusiasm var den säkert av största betydelse. Inom den frivilliga fattigvården var hon i Kristianstad mycket verksam, varmt och kärleksfullt omfattade hon sina skyddslingar, och många äro de som hon hjälpte med råd och dåd särskilt bland de unga vid deras sökande efter verksamhet. När vi här inom Kristianstads F. K. P. R. började arbeta för att få till stånd en Mjölkdroppe, var hon outtröttlig i strävandet för densamma.

Men det arbetsfält där Ella Billing gjort sin allra största gärning är dock röstträtten. Besjälad kvinnosaks-kvinna som hon alltid varit, blev det ju en helt naturlig sak att hon just där skulle sätta in hela sin stora energi. Då röstträttsföreningen här i Kristianstad bildades, kom hon genast med och blev centralstyrelse-medlem; vår förening har henne att tacka för så oändligt mycket, hennes arbetsglada offer villighet svek aldrig, när det gällde att sätta något i gång, och hennes okuvliga tro på vår rättvisa saks seger var stärkande och livande. Ej minst för mig som ordförande var hon ett gott stöd och en stor hjälp, och därför är det mig en stor glädje att här få säga henne mitt varma, innerliga tack. Som Skåneförbundets ordförande ledde hon arbetet inom provinsen med sin kända energi. Tyvärr finga vi ej länge behålla henne här, och att vår saknad varit stor förstås av sig själv. Röstträttssarbetet har emellertid säkert vunnit på att Ella Billing kom att arbeta i själva huvud-kvarteret, och stort är det arbete hon utfört för vår sak, hon har ju genom rest vårt stora land från norr till söder, överallt "predikande röstträtt", och många äro de föreningar hon bildat, och genom sin stora entusiasm och älskvärda personlighet har hon vunnit många segrar. På halvsekeldagen bringa vi henne därför vårt hjärtvarma tack. Mätte Ella Billing ännu i många år få, fast i andra former, arbeta för kvinnornas höjande och hjälpande, detta behövs nu, då vi stå vid målet som fullmyndiga medborgare kanske mer än någonsin, och Ella Billing har därvidlag större förutsättningar än de flesta.

Anna Möller.

Sedan sin flyttning till Stockholm 1913 har fru Billing även där flitigt tagits i anspråk i röstträttens tjänst, varjämte hon utfört ett synnerligen intresserat och dugande arbete inom denna förenings distriktsorganisation. Även för sina övriga sociala intressen har hon i Stockholm funnit ett vidsträckt verksamhetsfält, bl. a. som föreståndarinna för en av de vid krigsutbrottet upprättade hjälpbyråerna för arbetslösa vid Nordiska kompaniet. Fru Billing förestår numera intressekontoret.

Till alla vänner när och fjärran, som ihågkommit mig på min 50-års dag med gåvor, blommor och vänliga tankar, framför jag härmed mitt varma tack.

Allas Eder

Ella Billing.

Gertrud Bergström 50 år.

Vi, som lämnat tonåren långt bakom oss, minnas understundom med ett leende över alltings föränderlighet ett eller annat, för länge, länge sedan hört yttrande om ungdomen, såsom den för kvinnan allena saliggörande åldern. Sedan dess ha vi genomlevt så många omvärderingar i fråga om kvinnan. Och i detta nu är det i våra dagars Sverige — med all rätning för de yngre förmågorna ett antal kvinnor, som redan passerat livets middagshöjd, vilka vi med stolthet erkänna såsom ypperliga representanter för de svenska kvinnornas insats i utvecklingen på olika arbetsområden.

I första ledet bland dessa må med all rätt nämnas skolköksinspektisen Gertrud Bergström, som — säkert till många vänners och beundrars förvåning — den 25 sislidne mars ingick i sitt femtionde år.

Föreståndarinna för Johannes skolkök i Stockholm från jan. 1899 till 1913, blev Gertrud Bergström detta år skolköksinspektis vid Stockholms stads folkskolor, vilken befattning hon alljämt innehar. Den mycket krävande uppgiften att ordna skolbarnsbespisningen hör också till hennes åligganden. Mat till 4- till 5,000 skolbarn — givetvis till en lågt beräknad kostnad! Och i dessa tider! En icke fackmänniska rysser vid blotta tanken på något dylikt.

Gertrud Bergströms sakkunskap och stora arbetsförmåga har emellertid tagits i anspråk på flera andra håll. Sedan 1917 är hon för Stockholms stads livsmedelsnämnds konsulent vid centralköken. För medicinalstyrelsens räkning har hon inspekterat matanordningarna vid rikets hospital och har i enahanda syfte besökt åtskilliga av våra sanatorier och sjukhus. Hon är medlem av krisbyrån, har som sakkunnig deltagit vid utarbetandet av spisordningen vid armén och har helt nyligen blivit medlem av kommittén för ordnandet av flottans mathållning. Initiativtagare till den livskraftiga Föreningen för rationell hushållning — som i dessa yttersta tider bl. a. bjudit på matlagningskurser för ungkarlar (mycket besökta) och en "fiskvecka" med restaurang — är hon styrelsemedlem i denna och flera andra föreningar. Gertrud Bergström har förutom allt annat i sin undransvärt verksamhet tillvarat också medhunnit studieresor i utlandet, föredragsverksamhet i stor utsträckning, författarskap — i sitt fack har hon utgivit åtskilliga skrifter — och, då så behövts, journalistik. Vi minnas med tacksamhet, hur hon drog blankt i pressen för den enskildes intresse i sockerfrågan.

Ovan lämnade uppgifter giva blott en svag antydning om en arbetsprestation, som kvantitativt och kvalitativt är högst betydande. Och man kan utan överord sagt att Gertrud Bergströms verksamhet i många hänseenden varit banbrytande. Särskilt kvinnorna ha stor anledning att tacka henne för de nya perspektiv, som hennes duglighet öppnat för det kvinnliga arbetet. På hennes femtioårsdag hyllades hon också av vida kretsar. Vi, som känna henne närmare, skulle — även om hennes offentliga verksamhet aldrig varit — i henne hylla en av dem, som genom rakryggad ärlighet, aldrig svikande moraliskt mod och varm medkänsla för andra verka i den andliga atmosfären som syret i luften, renande, stärkande, livande.

Anna Kleman.

Kvinnor i nämnder och styrelser.

På kommunalstämma i Norrahammar, Barnarps socken, invaldes i förtägningsstyrelsen fru Alma Andersson och fru Davida Spånberg, båda medlemmar i Norrahammars F. K. P. R.

Praktiska ungdomsskolor.

En redogörelse för en ny reform.

Den 8 maj 1918 fattade riksdagen ett för folkbildningen och samhällsvälfärdens i vårt land synnerligen viktigt beslut, nämligen om praktiska ungdomsskolors inrättande.

Enligt detta beslut kommer man att härnäst på ett helt annat sätt än hittills taga sig an den ungdom, som omedelbart efter sin avgång från folkskolan, alltså redan i 13-14 års åldern, måste gå ut i förvärvsarbete. Det arbete de vid denna ålder kunna erhålla är helt naturligt för det mesta av enklaste slag — består ofta i att springa ärenden och dylikt — och ger icke blott ringa lön utan vad värre är ringa eller ingen vare sig utbildning eller håg för ett verkligt yrke. Hittills har nog funnits möjligheter för denna ungdom att förkovra sig i vetande, men den gamla fortsättningsskolan som gav denna möjlighet, hade ett läroinnehåll som alltför mycket sammanföll med folkskolans och därför var för de unga föga lockande, det fanns dessutom intet tvång för dem att besöka den, ej heller något tvång för deras principaler att bereda dem tillfälle därtill.

Den fortsättningskola som nu skall inrättas skall för det första ge ett innehåll som bör verka tilldragande på de unga själva genom att direkt syfta på det praktiska livet. Dess huvudsakliga innehåll blir arbetskunskap, inriktat alltså på förkovran för ett visst yrke. Yrket det skall röra sig om blir olika för olika skolor, beroende på olika lokala förhållanden. På landsbygden blir det jordbruk, skogsbruk eller annan naturproduktion, å orter med visst dominerande hantverk eller industri bli dessa bestämmande; i en del utgöres yrkesundervisningen av handelsundervisning; å en del håll slutligen blir skolans undervisning icke alls yrkesbetonad utan av mera allmän natur. Undervisning av husligt arbete bör framför allt upprättas i sådana skoldistrikt där icke på annat sätt är sörjt för den kvinnliga ungdomens utbildning i husliga sysslor.

Därjämte skiljer sig nu denna fastställda fortsättningsskola från den gamla även däruti, att den skall bli såväl för skoldistrikt som för lärjungar obligatorisk. Arbetsgivaren — såväl affärsinnehavaren som industridrivaren — skall utöva ett visst ansvar för utbildningen. Även högre folkskolan är en skolförmedling som redan existerar på sina håll. Det är emellertid meningen att omgestalta den i enlighet med nya tidskrav. Den kan liksom fortsättningskolan vara av en yrkesbestämd och en allmän typ.

För de minderåriga, vilka genomgått den obligatoriska fortsättningsskolan eller äga motsvarande utbildning skall inrättas lärlingskolor. Lärlingskolors ändamål skall vara att bereda ungdomen tillfälle att, samtidigt med att den inhämtar den praktiska yrkesfärdigheten genom arbete i hantverk, industri, handel eller husligt arbetstjänst, förvärva de för ett framgångsrikt arbete inom de olika arbetsområdena nödvändiga teoretiska insikter, som det praktiska deltagandet i arbetet utanför skolan icke kan åstadkomma.

Även lärlingskolan omspannar en tid av 2 år, 8-9 månader i varje; den tar i anspråk minst 6, högst 12 timmar pr vecka. Den koncentrerar sig givetvis — då dess lärjungar ju verkligen äro yrkesarbetare — i högre grad än fortsättningsskolan kring själva yrket, och dess yrkeslärare skola vara personer med verklig yrkesutbildning. I styrelsen för skolan skola ock sitta representanter för yrket, såväl arbetsgivare som arbetare.

Kommunen inrättad av lärlingskolan är frivilligt. Vad åter lärlingarna beträffar, så kan, där yrkeskolor är inrättad, deltagandet göras obligatoriskt

sarna och flickorna tillfälle att under det de arbeta för sitt förvärv förkovra sig i sitt yrke eller få ledning för val av yrke. Här läggs sålunda en god grund för framtida yrkesduglighet och och därmed för glädje och trevnad i arbetet. Därjämte främjas deras fortsatta andliga och intellektuella utveckling och deras medborgarsinne — allt saker som äro medelt nödvändiga i en tid då 8 timmars arbetsdagen står för dörren, då således den kroppsarbetande mannen och kvinnan yrkeslösning får tid till intellektuell sysselsättning och till vederkvickande nöjen; då därför hos dem behöver vara grundlagd och smak förvärvad för förädlade studier och nöjen; i en tid då samhället demokratiseras med stark fart och då därför icke blott kännedom om det egna samhällets byggnad och funktioner utan även medborgarsinne och känsla av ansvar gentemot samhället måste besittas av varje man och varje kvinna.

Tillträdet till fortsättningsskolan är avgiftsfritt för lärjungarna. Kommunen får relativt små utgifter för denna skolförmedling, vilken till allra största delen bekostas av staten. Varje skoldistrikt i Sverige måste ha inrättat dylika skolor före 1924 års utgång; kan börja inrätta sådan från den 1 juli d. å.

Fortsättningsskolan, som tar hand om ungdomen uti dess på en gång farligaste och bildbaraste ålder och som möjliggör även för de gossar och flickor, som sakna hem eller äga ett dåligt sådant, att komma under fostrande och förädlade inflytande, är därför uppenbarligen den viktigaste formen i det system av skolor som skola inrättas.

Yrkesutbildningen.

Högre folkskolan löper så att säga parallellt med fortsättningsskolan. Den har till uppgift att bereda barn, vilka äro i tillfälle att efter avslutad folkskolekurs under ännu något eller några år ägna sig åt fortsatt dagligt skolarbete, ett vidgat mått av medborgerlig praktisk bildning med inriktning, så vitt möjligt, på olika grenar av arbetslivet. Även högre folkskolan är en skolförmedling som redan existerar på sina håll. Det är emellertid meningen att omgestalta den i enlighet med nya tidskrav. Den kan liksom fortsättningskolan vara av en yrkesbestämd och en allmän typ.

För de minderåriga, vilka genomgått den obligatoriska fortsättningsskolan eller äga motsvarande utbildning skall inrättas lärlingskolor. Lärlingskolors ändamål skall vara att bereda ungdomen tillfälle att, samtidigt med att den inhämtar den praktiska yrkesfärdigheten genom arbete i hantverk, industri, handel eller husligt arbetstjänst, förvärva de för ett framgångsrikt arbete inom de olika arbetsområdena nödvändiga teoretiska insikter, som det praktiska deltagandet i arbetet utanför skolan icke kan åstadkomma.

Även lärlingskolan omspannar en tid av 2 år, 8-9 månader i varje; den tar i anspråk minst 6, högst 12 timmar pr vecka. Den koncentrerar sig givetvis — då dess lärjungar ju verkligen äro yrkesarbetare — i högre grad än fortsättningsskolan kring själva yrket, och dess yrkeslärare skola vara personer med verklig yrkesutbildning. I styrelsen för skolan skola ock sitta representanter för yrket, såväl arbetsgivare som arbetare.

Kommunen inrättad av lärlingskolan är frivilligt. Vad åter lärlingarna beträffar, så kan, där yrkeskolor är inrättad, deltagandet göras obligatoriskt

för alla i yrket anställda minderåriga. Här må särskilt påyrkas, att om lärlingskola i husligt arbete gäller till alla minderåriga kvinnor som icke på annat sätt få motsvarande utbildning, kunna åläggas skyldighet att besöka den.

Undervisningen i lärlingskolan skall för lärjungarna vara avgiftsfri. Kostnaden bestrides av staten och kommunen gemensamt.

Efter genomgången lärlingskola är lärjungarna i regel en verkligt yrkeskunnig arbetare. Många, ja de flesta, kunna nog att stanna vid detta. Men några äga begåvning nog att nå fram till mästare. För att åt dessa ge den behövliga utbildningen kan anordnas yrkeskolor, vilka meddela högre kvalificerad teoretisk och praktisk undervisning, avseende att utbilda eleverna för ledarebefattningar eller till självständigt utövande av yrket. Yrkeskolor anordnas fullt frivillig av kommunen eller av enskilda och kan få statsanslag med statlig kontroll. Skolan kan upptaga elevavgifter.

Vidare skall å mindre orter, där inga lärlings- eller yrkeskolor finnas tillgå, kunna ordnas ettåriga handelskolor med daglig undervisning samt hushållsskolor med 6 månaders daglig undervisning.

Slutligen enligt riksdagens beslut de nuvarande tekniska elementarskolorna ombildas till tekniska fackskolor och tekniska gymnasier.

Å en hel del orter existerar redan något slag av påbyggnad de folkskolan. Säkerligen är det då på de flesta håll både mest ekonomiskt och även i andra hänseenden mest praktiskt att omorganisera en sådan påbyggnad till överensstämmelse med den nya stadgan. Observera att detta gäller icke blott kommuner utan även av enskilda eller av stiftelser inrättade skolformer. På sina håll finnas större eller mindre donationer stiftade till fromma för fortsatt undervisning eller för att ge understöd åt elever som erhålla dylikt. Det är därför skäl att nu, i sammanhang med de stora möjligheter som yppa sig att få sådan undervisning lagd på rätt bog, leta fram och granska alla gamla donationshandlingar med nämnda syftning för att tillgodogöra sig medlen där så gilla kan.

De författningar som gälla ovan avhandlade skolor äro: k. m:ts nåd. stadga för fortsättningsskolan (Sv. förf.-saml. 1918 n:o 1001), k. m:ts nåd. stadga för den kommunala yrkesundervisningen (Sv. förf.-saml. 1918 n:o 1002), kungörelsen angående statsunderstöd åt dessa skolor (Sv. förf.-saml. 1918 n:o 761, 762 samt 771). Dessutom vill jag ått var och en som vill eller bör intressera sig för de nya skolorna, rekommendera till studium en förträffligt skriven och upplysande liten bok, "De nya praktiska ungdomsskolorna", på officiellt uppdrag utarbetad av generaldirektör Bergqvist. Den kan erhållas gratis hos folkskoleöverstyrelsen och utdelas för övrigt till rikets samtliga kommuner.

Karolina Widerström.

En lärarinnas hemska öde.

På Västerviks hospital avled för ett par dagar sedan f. d. lärarinnan Maria Andersson från Stenåsa, Öland. Hon var på sin tid lärarinna i en skola på Öland och blev därunder en natt väckt av att en person höll på att bryta sig in i hennes bostad, där hon bodde ensam. Hon försökte förgäves hålla igen dörren. Mannen lyckades komma in, varefter han våldförde sig på henne. Hon blev så uppskakad, att hon häftigt insjuknade. Den ruskiga handlingen omtöcknade hennes förstånd, och sedan hon i ett utbrott av vansinne nedbränt en skola, blev hon intagen på hospitalet i Västervik, där hon nu avlidit.

Kvinnorna och lagstiftningen.

Fem kvinnoorganisationer göra framställningar till regeringen i lagstiftningsfrågor.

Ett par betydelsefulla framställningar ha i dagarna gjorts av kvinnor rörande viktiga lagstiftningsfrågor. Framställningarna gälla vitala synpunkter beträffande kvinnornas intressen på arbetsmarknaden och inför den sociala lagstiftningen, och som kvinnorna icke ännu ha säte och stämma i riksdagen, måste de på denna väg söka göra sig hörda.

Den första framställningen har gjorts av Fredrika-Bremer-Förbundet, Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt och Svenska kvinnornas nationalförbund och lyder som följer:

Vid en enhetlig internationell reglering på det socialpolitiska området, vare sig denna inskränkes att endast gälla rena arbetarfrågor eller den givnes en vidare syftning, måste komma i betraktande frågor om skyddslagstiftning, däribland inräknat frågan om begränsning av arbetstiden, samt möjligen även spörsmål rörande arbetslönen.

Med avseende på arbetstidens längd och fördelning samt övriga skyddsbestämmelser vilja vi framhålla att särslagstiftning för kvinnor är ett tveäggat svärd, som icke utan tvingande skäl bör brukas. För havande kvinnor och nyss blivna mödrar är den säkerligen nödvändig. För andra vuxna kvinnor bliva däremot de fördelar en särslagstiftning medför ofta illusoriska genom de hinder för kvinnors anställning, som en dylik lagstiftning föranleder. Det nu gällande förbudet för kvinnligt nattarbete inom industrien har t. ex. drivit ut kvinnorna från det väl avlönade arbetet vid tidningstryckerierna, och även på andra områden hava denna lags kategoriska bestämmelser visat sig vara till förfång för det kvinnliga arbetet. Under sådana förhållanden framstår det för oss såsom en trängande nödvändighet att den s. k. nattarbetslagen oförtövat underkastas en sådan omarbetning att dess svåraste verkningar bliva avlägsnade. Ytterligare utvidgning av särskild skyddslagstiftning för vuxna kvinnor bör enligt vår uppfattning icke komma till stånd. Allt tyder på att den allmänna regleringen av arbetstidens längd och placering kommer att gå så raskt framåt att en särslagstiftning för kvinnor redan av detta skäl blir överflödig. I samband med ett utsträckt förbud för människens nattarbete inom industrien bör också det särskilda förbudet för kvinnligt nattarbete kunna upphävas.

Vad beträffar barn och minderåriga anse vi däremot att för reglering av deras arbete särskild lagstiftning är av behovet påkallad.

I olika länder framträda för närvarande starka krav att även avlöningsförhållanden måtte göras till föremål för internationell reglering. Med anslutning till dessa krav vilja vi betona det stora behovet av en internationell överenskommelse, som bestämmer att samma arbete betalas lika, vare sig det utföres av en kvinna eller av en man. Vill staten gynna familjen med hänsyn till det uppväxande släktet, för vilket vi anse allra största fog föreligga, måste detta ske på andra vägar än genom att för ett givet arbete giva en man, även en ogift, högre lön än en kvinna, även då denna jämväl genom arbete utom hemmet måste fullgöra sin försörjningsverksamhet för familjen. En lägre löneskala för kvinnor leder givetvis till illojal konkurrens från deras sida gentemot männen och kan dessutom giva upphov till en farlig bitterhet hos kvinnorna. Rättvisa löner däremot äro ägnade att skapa trevnad och arbetsglädje samt ett gott och förtroendefullt samarbete mellan könen. Krav på dylik rättvisa ha-

va och höjts från enskilda personer såväl män som kvinnor samt från kvinnliga och manliga organisationer av olika nationaliteter.

Slutligen tillåta vi oss hemställa att de av oss här framförda synpunkterna måtte tagas i betraktande vid frågans behandling i vårt land och att vid denna behandling liksom sedermera även vid eventuellt samråd mellan de nordiska länderna minst en sakkunnig kvinna måtte av Eders Kungl. Maj:t utses såsom medlem i den korporation, som behandlar ärendet.

Den andra skrivelsens huvudsakliga lydelse är:

Då sociallagstiftningen inom den andra närmaste tiden synes komma att i stor utsträckning utbyggas och därvid i väsentlig grad berör arbeterskor inom skilda områden, så hava vi under teknade organisationer såsom representanter för arbeterskor velat framföra några synpunkter.

Förutom införandet av ett kraftigt skydd mot barnarbetet och särskilda reglerande bestämmelser för ungdomen, så att det givnes dem tillfälle att rikta sig med de kunskaper samhället bjuder till utveckling av deras färdigheter och medborgarebildning, samt införande av åttatimmarsarbetsdag och årlig semester såsom ytterligare nödvändiga faktorer för arbetarklassens höjande, vilja vi dessutom framhålla följande:

Först framträder då nödvändigheten av att hemarbetslagstiftningen blir fullföljd snarast, så att utsvettningssystemet kan komma att bortfalla och arbetet utföres efter sunda arbetsprinciper.

Yrkesinspektionens utvidgning till att omfatta även arbetsplatser med mindre antal sysselsatta arbetare än en nödvändighet såsom inom hantverksområden, hemarbetsindustrien, rengöringsarbeten, till exempel inom restauranger och en del kommunikationsverk, där arbetet nu utföres som ständigt nattarbete utan någon som helst kontroll.

Vår önskan är även att skyddsbestämmelser införas för barnaföderskor. Den ersättningsskyldighet till moder, som enligt de nya barnlagarna åligger mannen, är nu oberäknelig och måste genom samhällets försorg göras verkningfullare, vilket kan ske genom att i lagen införas bestämmelser om utbetalning i förskott.

Dessutom måste en effektiv moderskapsförsäkring införas för alla kvinnor.

(Här betonas i skrivelsen samma synpunkter beträffande särslagstiftningens olämplighet som i den föregående skrivelsen.)

För oss framstår som bästa sättet att möjliggöra för kvinnor, som hava ensam försörjningsplikt mot sina barn, att dessa i största utsträckning få ägna sig åt barnens vård, att pension för änkors barn införas, samt att ogifta mödrar, fränskilda och övergivna hustrur erhålla garanti av samhället för hjälp till barnens underhåll.

Vi understryka vidare kravet på lika lön för lika arbete för män och kvinnor, vilken princip även bör tillämpas, om man i vissa fall skulle vilja införa högre löner för de medborgare, som hava försörjningsskyldighet mot barn.

Till de synpunkter, som här framförts, vilja vi även framhålla önskan om att vid dessa frågars behandling, dels i Sverige, dels vid samråd mellan representanter för de skandinaviska länderna, ett par kvinnor representerande arbeterskor inom industri och hantverk måtte bliva av Eders Kungl. Maj:t kallade att deltaga i dessa överläggningar.

Soc.-dem. kvinnors centralstyrelse:
Anna Sterky.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisation, Stockholm:
Amanda Frösel.

Riks 25 50

Allm. 62 96

La fleuriste
Kgl. Hofblomsterhandel

Malmtorgsgatan 6, Stockholm

Söders "English School"

Engelska lektioner och översättningar.
Erstagatan 26. Allm. Tel. Söder 36035.
Annie I. Scott.

Kvinnorna och fredskonferensen.

På inbjudan av den franska Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (L'union française pour le suffrage des femmes) samlades 10-16 februari en konferens av rösträttskvinnor från ententeländerna och Förenta staterna, vilken skulle särskilt behandla frågan om kvinnornas representation vid fredskonferensen, samt om tillsättandet av en särskild kommitté för internationella frågor berörande kvinnor och barn.

Konferensens första åtgärd blev ett beslut att sända följande skrivelse till president Wilson:

"Herr president.

Delegerade för rösträttsföreningarna i de allierade länderna och Förenta staterna, anslutna till den Internationella kvinnorösträttsalliansen, vilja framhålla:

att kvinnorna i de länder, som icke infört kvinnorösträtten, icke äga någon medbestämmanderätt i sitt lands styrelse och därför icke på något sätt äro representerade vid fredskonferensen;

att kvinnorna utgöra ena hälften av mänskligheten och att de särskilt som mödrar ha både andliga och materiella intressen att bevaka;

att den del de taga i världens angelägenheter växer dag för dag, så att deras samarbete med männen är oumbärligt vid återuppbyggandet av en ny värld;

att de känna att det är i högsta grad orättvist och beklagligt att de icke kunna taga del i de beslut, som göra slut på kriget och bereda väg för framtiden.

Därför bedja vi er, herr president, mottaga följande resolution och göra vår sak den stora tjänsten att framlägga den för fredskonferensens delegerade.

Resolution: En kommitté av kvinnor bör tillsättas officiellt av fredskonferensen för att undersöka förhållanden och lagstiftning rörande kvinnor och barn i hela världen och framlägga resultatet av dessa undersökningar.

Vidare böra förslag till medlemmar i denna kommitté uppgöras av de stora internationella kvinnoanslutningarna i alla dessa länder, och medlemmarna böra utnämnas officiellt av sina respektive regeringar.

Denna resolution överlämnades till presidenten Wilson av en deputation, anförd av Mme Schlumberger, medan Mrs Fawcett gav en framställning av de skäl, som föranledde kvinnokonferensen att anhålla om hans stöd. Presidenten, som fullständigt anslöt sig till principen om att kvinnornas intressen borde representeras vid fredskonferensen, föreslog som praktisk lösning tillsättandet av en särskild kommitté av fredskonferensens ombud för att utreda kvinnofrågor av internationell natur. Denna kommitté, tillade presidenten, borde vara i kontakt med en kommitté av kvinnor från de allierade länderna, som skulle framlägga förslag till resolutioner.

Vid ett följande sammanträde beslöt konferensen enhälligt och utan diskussion att uttala sig för följande punkter:

Detta märke är en garanti
då Ni köper en symmaskin.
Begär alltid Husqvarna!

- 1) Rösträtt skall tillkomma kvinnor på samma villkor som gälla eller kunna komma att gälla för män;
- 2) Giftna kvinnor skola icke mot sin vilja berövas sin nationalitet;
- 3) Alla i lagen bestående olikheter mellan män och kvinnor skola avskaffas, alla ämbeten och tjänster skola stå öppna lika för kvinnor och män, och lönen för ett utfört arbete skall vara oberoende av arbetarens kön;
- 4) Samma sedlighetsstandard skall gälla för båda könen.

De franska kvinnorna framställde därvid ett förslag om tillsättande av en kommitté för att studera och förbereda de resolutioner man önskade framlägga för fredskonferensen före deras behandling i den av Wilson föreslagna kommittén. Kvinnokonferensen beslöt uttala sig för att dylika kommittéer tillsättas i alla de representerade länderna och uppdrog åt resp. ordförande i de olika sektionerna att härom överenskomma med andra länder.

Den förut omnämnda deputationen har vidare med stor älskvardhet mottagit av fredskonferensens övriga delegerade, sist av Clemenceau, som förklarade, att han fann de framställda kraven högst berättigade och att han tagit kännedom om Wilsons förslag, men att han för sin del ansåg det lämpligare, att kvinnor skulle få direkt tillträde till fredskonferensens kommittéer.

Vare sig fredskonferensen uttalar sig för Wilsons eller Clemenceaus förslag, kunna kvinnorna i de ovannämnda länderna ha starka skäl att hoppas att även deras röst skall få göra sig hörd, där världens öde avgöres. Det gäller därvid framförallt för dem att i enighet sluta sig tillsammans om sina krav. Då bli de en makt att verkligen räkna med.

Rönninge-Tumba F. K. P. R. hade anordnat möte den 7 februari för att påverka kvinnorna till deltagande i de kommunala valen. Ordföranden fru M. Bolin öppnade mötet och redogjorde i korta drag för de bestämmelser, som nu gälla för att kvinnor få deltaga i valen. Fru Wärn-Bugge utvecklade i ett längre anförande samma sak och uppmanade de till ett 60-tal samlade kvinnorna att visa sitt intresse för sitt samhälle genom deltagande i förberedande valmöten och val.

Rösträtt för Kvinnors

sjunde nummer för 1919 innehåller bl. a.:

Signe Bergman. På femtioårsdagen den 10 april. Av Frigga Carlberg.

De skyddslösa. Av Hilda Sachs.

Proposition om allmän, lika och direkt rösträtt för män och kvinnor framlagd.

Ella Billing 50 år. Av Anna Möller.

Praktiska ungdomsskolor. En redogörelse för en reform. Av Karolina Widerström.

Gertrud Bergström 50 år. Av Anna Klemm.

Kvinnorna och lagstiftningen. Fem kvinnoorganisationer göra framställningar till regeringen i lagstiftningsfrågor.

Kvinnorna och fredskonferensen.